

Булюк О.В.

МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В РЕГІОНАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ

Вступ. Новий етап входження у світове господарство вимагає істотних зусиль окремих підприємств, і держави в цілому, від чого, зрештою, буде залежати не тільки динаміка зовнішньої торгівлі, а насамперед, можливість подальшого економічного та соціального розвитку держави як органічної підсистеми світової економіки.

Взятий Україною курс на інтеграцію своєї економіки у світову ринкову систему, входження до Європейського економічного співтовариства, приєднання до Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) [1], вступу до Світової організації торгівлі (СОТ) вимагає подальшого приведення митного законодавства України, і зокрема у галузі митних тарифів і зборів, у відповідність з міжнародно-правовими нормами.

Основна частина. Включення економіки країни до світового економічного простору, потребує створення сприятливих умов функціонування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як на національному, так і на зовнішньому ринку. Реалізація даних завдань можлива тільки за сприятливої митно-тарифної політики держави, яка б, з одного боку, розв'язувала проблеми економічної незалежності держави, а з другого – стимулювала іноземних виробників до співробітництва на національному ринку. Цьому сприятиме більш продумане прийняття стратегічних і програмних документів, формування територіально-економічного підходу до захисту економічних інтересів.

Митно-тарифна політика в Україні здійснюється відповідно до Закону України "Про єдиний митний тариф" [2], сферою дії цього Закону є єдина митна територія України.

Сьогодні актуальним є питання про доцільність і необхідність більш жорсткого спрямованого підходу до використання митних зборів для надання допомоги реальному сектору економіки в регіональному аспекті.

Вельми важливим є перехід в економічному управлінні митної системи від «митниці для уряду» до нового сучасного типу «митниці для учасників зовнішньоекономічної діяльності». Переорієнтація митної політики в напрямі захисту інтересів учасників підприємницької діяльності, створення економічних умов для прискорення товарообігу, сприятиме економічному зростанню підприємств і організацій, які беруть участь у реальному секторі виробництва.

Важливим чинником у цьому напрямі є розвиток митної інфраструктури на підставі фінансової самозабезпеченості. Надання послуг у частині митної інтермодальної логістики, розвиток навколomitної сфери, створення інститутів митного аудиту і митної фінансово-банківської діяльності, інформаційно-віртуальних послуг і є найбільш перспективними напрямками економічної митної політики в майбутньому.

На митну політику України впливають такі фактори:

1. Україна вийшла на шлях демократизації суспільства й економічних реформ, нових ринкових відносин, отже, укладнілися політична система суспільства і структура видів власності. У зв'язку з цим у суспільстві виникла значна кількість соціальних груп, що мають свої політичні й економічні інтереси, які часом можуть іти врозріз з державною політикою, її інтересами. Склалась інша політична обстановка в суспільстві (на відміну від однопартійної системи).

В останні роки митна система України зазнала значних змін: організація управління стала більш складною і великою, сформувалися нові поняття й інститути митної системи, митні території, митні союзи, вільні економічні і митні зони; виникла сукупність митних режимів; розвивається система підприємницької діяльності у сфері митно-тарифних відносин.

Інтегрування України до світової економіки, входження до Світової організації торгівлі та інших політичних і економічних організацій настійно потребують коригування її зовнішньоекономічної політики, що впливає на зміну митної політики. Виникає необхідність гармонізації законодавчо-правової бази, товарної номенклатури, принципів і заходів митної політики, уніфікації митного інструментарію [3].

Основними напрямками вдосконалення митно-тарифної політики повинні стати:

- захист національного товаровиробника в тих галузях, які або тільки починають розвиватися, або тимчасово потребують такої форми захисту. Це не може бути хаотичним регулюванням ввезення імпортованих товарів, виробництво яких в Україні частково або взагалі відсутнє, чи через географічне розташування країни неможливе;

- поповнення державного бюджету через оподаткування експортно-імпортованих операцій, але не ціною збільшення розміру ставок мита, а за рахунок збільшення обсягу зовнішньоекономічних угод. Повинен спрацювати загальносвітовий принцип: «Краще стягувати податки за мінімальними ставками частіше, ніж стягувати рідше, але за максимальними». У такий спосіб вдається збільшити надходження до державного бюджету за рахунок збільшення зовнішньоторговельного обороту.

Прийняття сучасних спрощених схем митного контролю і митного оформлення надасть можливість суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності мінімізувати складські і митні витрати, на відміну від діючих процедур, коли потрібно мати штат митників на складах підприємств і здійснювати дороге митне оформлення для кожної партії товару. Так, робота експортних промислових зон у Маврикії буде устаткована за спрощеною схемою звільнення від мита, яка діє незалежно від місця розташування фірми-експортера [4].

Основна альтернатива цим системам – це територіальне виокремлення таких зон, коли кожна з них представляє промислову галузь, що спеціалізується на експорті, і на її території діє окрема митниця, яка забезпечує безмитну торгівлю і спрощену систему митного оформлення в інтересах суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які функціонують на даній території.

Незважаючи на те що рівень непрямих економічних витрат при створенні митних бар'єрів нижчий,

ніж при нетарифних, на нашу думку, при використанні даного інструменту зовнішньоторговельної політики цей фактор обов'язково потрібно враховувати. Це пов'язано з тим, що коли для системи митних тарифів характерний широкий розкид часто мінливих ставок, коли система включає активне застосування комбінованих ставок (поряд з адвалорними та специфічними), існує розгалужена система пілг у сфері звільнення від сплати мита, а для розрахунку розміру мита використовуються довільно обрані ціни, що характерно для сьогодення України, тоді протекціоністський ефект стає настільки завуальований, що призводить до зростання корупції і появи нових можливостей для здобуття ренти. Крім того, коли розрив між внутрішніми та світовими цінами великий, значно ускладнюється застосування зовнішньоторговельних механізмів, подібних безмитному ввезенню, або схем повернення мита і виникає сприятливе середовище для тінізації операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Тому, на нашу думку, при регулюванні зовнішньоторговельних операцій перевага повинна віддаватись митно-тарифним заходам, оскільки вони є більш дієвими обмежувальними заходами. Тобто при зменшенні дії нетарифних заходів повинна підвищуватись роль митно-тарифного регулювання. Одним із заходів може бути встановлення тарифних ставок приблизно на рівні різниці між внутрішніми та світовими цінами і підтримка цього рівня до зняття кількісних обмежень, а потім поступове зниження митних тарифів.

У даному напрямі тарифне реформування здійснювалось у Філіппінах (1977 р.) та Нігерії (1988 р.), коли майбутні ставки вносились у нові тарифні сітки, а також у Кот-д'Івуарі (1984 р.), де митні ставки опубліковувались заздалегідь, а в проміжку вводились тимчасові надбавки, які потім знижувались до тарифів на товари, для яких внутрішні ціни були вищі за світові на величину, що перевищує розмір опублікованих тарифів. При цьому завчасна публікація тарифних ставок дала змогу суб'єктам господарювання і потенційним інвесторам планувати стратегічні рішення у даній сфері діяльності [5].

У процесі тарифного реформування зовнішньоекономічної діяльності деяким країнам вдалося досягнути уніфікованості тарифних ставок (єдина ставка митного тарифу в Чилі дорівнює 15 відсоткам), іншим – наблизитися до рівномірності структури (у Болівії діють дві ставки – 10 і 17 відсотків, хоч у перспективі поставлена мета – привести систему митних тарифів до єдиної ставки). З 2002 року в Росії здійснюється реформа митного тарифу, результатом якої стало не тільки значне зменшення кількості митних ставок, але й систематизація їх за розмірами до чотирьох адвалорних груп – 5 %; 10 %; 15 %; 20 % [6].

Тому в більшості рекомендацій Всесвітнього банку як першочергове завдання тарифної реформи ставиться скорочення розкиду ставок, і лише в деяких рекомендаціях як довгострокова мета висувається досягнення уніфікованої структури митних тарифів. Залишається незрозумілим, на чому ґрунтуються дані рекомендації – на точці зору, що єдина ставка митного тарифу не бажана і не досяжна з політичних міркувань, чи на нездатності визначити довгострокові цілі реформи.

Аналіз існуючої в Україні системи митних ставок свідчить, що досягнення уніфікації структури митних тарифів неможливе у короткостроковому періоді. Тому вона може розглядатися як довгострокова перспективна ціль, якої можна досягнути поетапно. Головним завданням першого етапу повинно стати скорочення розкиду існуючих ставок з одночасним зниженням їхнього середньозваженого рівня.

Аналіз показує прагнення уряду здійснювати тарифну реформу поступово, використовуючи заходи тарифного регулювання окремих галузей у певній послідовності. Ідеальний варіант цього процесу дозволить уряду впровадити в першу чергу ті зміни, які дадуть значні економічні вигоди. У ряді випадків це може бути політично допустимим, особливо, якщо підвищується рівень протекціонізму стосовно слабо захищених галузей. Проте, як показує світовий досвід, частіше відбувається зниження тарифів для великих галузей з високим ступенем протекціоністського захисту.

Висновки. На наш погляд, бажано завчасно провести дослідження впливу реформ на окремі галузі. Проте послідовні за галузями зміни тарифів можуть призвести до непередбачених проблем. Потрібно враховувати, що маніпуляції з митними тарифами в одній галузі впливають на становище інших галузей. Такий вплив може зменшити економічні вигоди і підвищити економічні витрати. Спроби розв'язати ці проблеми можуть значно загальмувати проведення тарифної реформи. Тому за даної ситуації, на нашу думку, доцільно здійснювати загальні поступові зміни всіх тарифів, без виокремлення галузей. Подібний підхід більш зважений і дає змогу уникнути суб'єктивних рішень щодо рівня тарифів у різних галузях. Крім того, він не потребує проміжних заходів, які згодом доведеться «демонтувати» через вплив реформи на галузі, тарифи яких ще не були скориговані.

Крім того, якщо характер реформи обмежений потребою у збільшенні обсягу надходжень до Державного бюджету або необхідністю забезпечення певного середнього номінального рівня протекціонізму стосовно всіх імпортованих товарів, підвищення низьких ставок тарифів на виробничі ресурси дасть змогу знизити митні тарифи на готову продукцію більшою мірою, ніж за будь-яких інших умов.

Джерела та література

1. Генеральное соглашение по тарифам и торговле (ГАТТ). В кн.: Энциклопедия таможенного дела. – К.: 1996. – Т. 1. – С. 94-140.
2. Закон України "Про єдиний митний тариф" // Збір, норм. мат. з пит. рег. зов.-ек. діял. України, ч. I. – К.: Мінзовекономзв'язки, 1997. – 152с.
3. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Підручник. - К: Центр навчальної літератури, 2005. – 696 с.
4. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (організації) Навчальний посібник. За редакцією Сиваченка І.Ю. Київ ЦУЛ 2003, 186с.

5. Шромнік А. Територіальний маркетинг. Проблеми формування маркетингової стратегії міст і регіонів –Тернопіль: ТІСІТ, 2005- 52с.
6. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" // Збір, норм. мат. з пит. рег. зов.-ек. діял. України, ч. I. – К.: Мінзовекономзв'язки, 1997. – 152с.

Гончаренко І.В.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. Послаблення уваги до планово-економічної роботи, яке спостерігалось останніми роками спричинило зниження економічної обґрунтованості господарських рішень, погіршення управління підприємствами, і в кінцевому результаті низьку ефективність господарювання. Сучасні умови господарювання повністю покладають відповідальність за беззбитковість на підприємство. Кожне з яких у своїх власних інтересах повинне детально і обґрунтовано прорахувати свої кроки на ринку. Саме ці питання буде розглянуто в даній статті. Проблеми розвитку планово-економічної роботи підприємств, її наближення до вимог світового співтовариства сьогодні є актуальними і висвітлюються на сторінках наукових видань такими вченими, як Саблук П.Т., Дем'яненко М.Я., Крисальний О.В., Малік М.Й. та іншими. Ми дослідили застосування сучасних інформаційних технологій в процесі вибору та управління проектами.

Основна частина. Планування є важливою частиною успішної діяльності. Підприємство, яке не вміє планувати чи не вважає потрібним це робити, навряд чи може досягнути серйозних успіхів в своєму розвитку. Звичайно, планування — не панацея від усіх бід, проте уважний підхід до цього важливого етапу роботи створює основу для успішної діяльності підприємства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Суть планування можна визначити як уміння передбачити мету підприємства, результати його діяльності і ресурси, потрібні для досягнення цієї мети.

Планування допомагає відповісти на важливі запитання:

- де підприємство знаходиться в даний час, які його економічні позиції, в тому числі і в зовнішній сфері?
- яким чином, при допомозі яких ресурсів може бути досягнута мета підприємства.

Планування діяльності є об'єктивно необхідним для будь-якого підприємства, що має перспективи виходу на зовнішні ринки. Це визначається насамперед - прагненням підприємств, функціонуючих в умовах глобального ринку, одержати додатковий прибуток за рахунок більш повного використання переваг міжнародного поділу праці, міжнародної економічної інтеграції; передбачити несприятливі обставини, і головне — необхідність прогнозування свого майбутнього. Для цього важливо визначити яким буде ринок в майбутньому в якому напрямку буде розвиватися, чого чекають споживачі результатів діяльності

підприємства. Визначаючи бажані і можливі орієнтири своєї майбутньої діяльності на світовому ринку підприємства тим самим зменшують можливість непередбачених дій зовнішніх факторів, ступінь ризику, пов'язаного з цим.

Як правило кінцеві дослідження, на основі яких приймається рішення про здійснення інвестицій за конкретними проектами складаються з наступних частин:

- техніко-економічний аналіз – на цьому етапі розглядаються питання технічної можливості виконання проекту, потреби в ресурсах, ринки збуту і закупок;
- фінансовий аналіз – включає формування потоків надходжень і виплат, пошук джерел фінансування, формування планових балансів, прогноз економічної ефективності, оцінку проекту;
- загальноекономічний аналіз – здійснюється опис загальної економічної ситуації, оцінка переваг і недоліків проекту, ризику і шансів його реалізації.

Зараз вже не потрібно доводити той факт, що якісно виконати таку роботу, а особливо в умовах вкрай обмеженого часу, без застосування комп'ютерної техніки не можливо. Оскільки розвинені країни заходу накопичили значний досвід використання комп'ютерних технологій для цілей бізнес-планування то цілком зрозумілий інтерес до зарубіжних методик розрахунків інвестиційних проектів, але на сьогоднішній день вони ще важко адаптуються до умов української дійсності. А необхідність у конкурентних умовах, мати можливість для автоматизації рутинних розрахунків призвела до появи в 90-х роках на ринку програмного забезпечення низки російських та вітчизняних продуктів. Серед виробників програмних продуктів найвідоміші: у Києві – Інститут кібернетики ім. В.М. Глушкова НАН України та інші установи Кібернетичного центру НАН України, у Санкт-Петербурзі – фірма "Альт", у Москві – фірма "ПроІнвест-Консалтинг" і фірма "ИнЭк".

Ми мали можливість дослідити продукт фірми "ПроІнвестКонсалтинг" Project Expert-6, що належить до нового покоління програм для розробки іновативних та інвестиційних проектів та контролю за їх реалізацією. Система дає можливість проаналізувати декілька стратегій досягнення цілей розвитку підприємства і обрати оптимальну. При цьому є можливість оцінити запас міцності бізнесу, як похідну ризику зміни найважливіших факторів, що впливають на реалізацію проекту розвитку. Крім того можливо оцінити яким чином вплине виконання проекту на ефективність діяльності підприємства, розрахувати термін окупності проекту. Project Expert-6 дозволяє створити бізнес-план, що відповідає міжнародним стандартам, розробити схему фінансування проектів розвитку підприємства з урахуванням майбутніх потреб в грошових коштах на основі руху грошових коштів на всьому періоді планування, обрати джерела і умови залучення коштів, оцінити можливі терміни і графіки повернення кредиту. Можливо про-